

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Doctorală Multidisciplinară

Domeniul de Doctorat SOCIOLOGIE

REZUMAT

Tranziția obiceiurilor de consum alimentar ale românilor după 1989

Studiu de caz: comuna Mogoșoaia

Conducător științific: Prof. Univ. Dr. PASTI Vladimir

Doctorandă: BĂLOI Iulia Alexandra

București, 2024

Lucrarea „**Tranziția obiceiurilor de consum alimentar ale romanilor după 1989: Studiu de caz comuna Mogoșoaia**” își propune să analizeze obiceiuri alimentare și comportamentul populației în ceea ce privește alimentația pentru un areal geografic delimitat, având la bază transformările din societate după 1989. Astfel lucrarea vrea să identifice felul în care transformările societale de după 1989, un moment important din punct de vedere social și care a influențat numeroase schimbări pe toate palierele societății, au condus la schimbarea obiceiurilor de consum alimentar ale romanilor.

Lucrarea are ca obiective identificarea modului în care capitalismul a influențat/schimbat obiceiurile de consum alimentar ale locuitorilor din Mogoșoaia. Creșterea nivelului de trai al populației generează o deplasare a nevoii de a mânca către plăcerea de a mânca, iar alimentația devine din ce în ce mai mult, pentru gospodăriile cu venituri ridicate, un spațiu al creativității în pregătirea meniului, al libertății de alegere. Gospodăriile cu venituri modeste, se orientează, în general, către produse cu grad scăzut de prelucrare și implicit cu valoare adăugată scăzută, urmând ca un număr mare de operațiuni de prelucrare a produselor cumpărate să se desfășoare în propria bucătărie. Un alt obiectiv important este identificarea/analiza posibilului impact pe care cultura le are asupra modului în care cetățenii din Mogoșoaia se hrănesc.

În acest context, obiectivele studiului, principale și secundare, pe care își propune să le analizeze demersul nostru sunt prezentarea principalelor obiceiuri alimentare ale romanilor (de la modernitate la contemporaneitate), identificarea impactului pe care tranziția l-a avut asupra obiceiurilor alimentare ale romanilor, analizarea influenței migrației interne (de la sat la oraș) și efectele pe care aceasta le-a exercitat în ceea ce privește obiceiurile de consum alimentar, analiza influențelor pe care le exercită tradițiile, obiceiurile, cutumele religioase, culturale, politice asupra modului în care se hrănesc românii. Scopul lucrării este analiza comparativă a modului în care a evoluat în procesul de tranziție de la comunism la democrație a obiceiurilor alimentare ale romanilor pentru un areal geografic delimitat, comuna Mogoșoaia, județul Ilfov. Lucrarea va fi structurată în cinci capitole, prin intermediul cărora vor fi abordate următoarele aspecte: în Capitolul 1 vor fi prezentate motivația și cadrul metodologic al lucrării și o sinteză a stadiului actual al cunoașterii, în Capitolul 2 va fi abordat cadrul teoretic al temei din perspectiva literaturii

de specialitate, atât la nivel internațional, cât și național, în Capitolul 3 va fi abordată alimentația și obiceiurile alimentare, în Capitolul 4 va fi realizată o diagnoză a alimentației din România postdecembristă și tendințele de evoluție ale acesteia și în Capitolul 5 vor fi prezentate rezultatele cercetării, respectiv analiza rezultatelor chestionarului și interviului pentru arealul geografic din studiul de caz.

Alimentația este un fenomen complex, un obiect de cercetare care permite multiple posibilități de abordare. În ultima perioada, alimentația a devenit una dintre temele importante de cercetare sociologica și sociologia alimentației se poate defini astfel ca o arie de cercetare specializată care își propune să ajute la înțelegerea transformărilor contemporane și să evidențieze cauzele crizelor alimentare. Acest domeniu de cercetare nu a constituit un interes major deoarece a reprezentat mai degrabă un paradox teoretic deoarece practicile culinare reprezintă un loc de exprimare al identității și expun coduri de diferențiere socială. Alimentația este o activitate determinată și încadrată de reguli sociale, pe care le îndeplinim în mod obișnuit, de cele mai multe ori din experiențele noastre.

Studiile alimentare, ca domeniu distinct în sociologie, au cunoscut un interes și o creștere extinsă. Anterior, studiile despre producția și consumul de alimente intrau de obicei în domeniul cercetării privind sănătatea, studiile agrare, sociologia dezvoltării, economia agricolă sau antropologia socială. Sociologii din mediul rural și al resurselor naturale au subliniat de mult timp managementul și impactul sistemelor de producție alimentară în activitatea lor. În volumele clasice, mâncarea era de obicei menționată ca un exemplu de clasificare socială sau de probleme sociale, mai degrabă decât ca un obiect distinct de studiu. Începând cu anii 1980, atenția sociologilor asupra modului în care alimentele întăresc legăturile sociale; marchează diferențele sociale și culturale; și este integrat în forme de organizare socială, de la gospodării până la imperii, a crescut. Interesul de la începutul secolului al XXI-lea față de alimente, atât al cercetătorilor, cât și al publicului larg, se datorează conștientizării sporite a caracterului global al piețelor și politicii, preocupărilor cu sănătatea și siguranța, precum și modurile în care gătitul și mesele în oraș au devenit furaj pentru spectacolul media.

Astăzi, sociologii alimentației prezintă o diversitate considerabilă în abordările lor teoretice, metodele de cercetare și focusele empirice. Sociologii se bazează atât pe teoreticienii

sociologici clasici, cât și pe cei contemporani pentru a studia producția, distribuția și consumul alimentelor, precum și modul în care alimentele și alimentația sunt integrate în instituțiile, sistemele și rețelele sociale. În mod actual, sociologii contribuie la cercetarea privind inegalitatea și stratificarea, cultură, familie, piețe, politică și putere, identitate, statut, mișcări sociale, migrație, muncă și muncă, sănătate, mediu și globalizare. Lucrările sociologice despre alimente la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI se caracterizează prin două fire care se suprapun: sistemele alimentare (derivate parțial din studiile privind producția agricolă și extensia aplicată, precum și sociologia mediului, de dezvoltare și rural) și politica alimentară, identitatea, și cultură (care dezvăluie sublinie antropologice și cultural-istorice sociale). Ambele sunt așezate în domeniul de cercetare interdisciplinară în curs de dezvoltare al studiilor alimentare, care a câștigat un loc instituțional mai mare în universitățile din Europa și Australia decât în Statele Unite și Canada (dar acest lucru se poate schimba). Sociologii care lucrează în cele două fire examinează problemele legate de hrană și inegalitate, comerț, muncă, putere, capital, cultură și inovație tehnologică. Acest articol prezintă cercetările și teoretizarea în științe sociale despre ceea ce mâncăm, cum producem și cumpărăm alimente, cine beneficiază, cu cine mâncăm, ce credem despre alimente și cum alimentele se potrivesc cu viața socială contemporană. Anii 1980 și 1990 au văzut publicarea mai multor lucrări de referință (în Statele Unite, Marea Britanie și Australia) care oferă imagini de ansamblu asupra alimentelor și alimentației ca subiecte de anchetă specific sociologice. Pentru multe culturi din întreaga lume, mâncarea este ceea ce reunește oamenii.

Perioada postcomunistă a dus la schimbări în societate, în primul rând prin dezvoltarea unei piețe libere care a determinat accesul facil al populației la o diversitate de produse din toate categoriile, inclusiv cele alimentare. Apoi a avut loc apariția supermarketurilor care a dus la o invazie de produse alimentare, majoritatea prelucrate, care au un conținut nu tocmai sănătos. Prin accesul la aceste produse se creează premisele unui comportament alimentar haotic sau nesănătos, care are la bază produse prelucrate, cu un conținut mare de sare și zahăr, în detrimentul unui regim alimentar organizat, bazat pe alimente sănătoase, naturale sau „bio” și mâncare gătită. Din literatura de specialitate se observă interesul la nivel internațional pentru comportamentul consumului alimentar al populației, în contextul în care sunt numeroase boli care au ca principală cauză consumul diverselor alimente sau diete nesănătoase. Diversitatea cercetărilor și aprofundarea acestora prin analiza unor sub-teme precum tipul de diete, conținutul meselor sau

proporția nutrienților din dietele alimentare scot în evidență importanța tematicii. Astfel, pentru România cercetările nu sunt la un nivel atât de avansat ca la nivel internațional, însă sunt studii prin care se arată cum s-a schimbat comportamentul populației în ceea ce privește alimentația, rolul alimentației în apariția unor boli etc. Nutriția are o importanță deosebită atât în promovarea și menținerea stării de sănătate pe toată durata vieții, cât și în adoptarea unei diete echilibrate. O dietă echilibrată are importanță în determinarea incidenței bolilor cronice și prevalența alarmantă în civilizația actuală, printre care obezitatea, diabetul zaharat tip 2, boli cardiovasculare, cancer, osteoporoză și boli dentare. Rapoartele Organizației Mondiale a Sănătății arată că bolile cronice au contribuit cu aproximativ 60% la totalul deceselor raportate la nivel mondial (aproape jumătate din această cifră fiind cauzate de boli cardiovasculare) și cu aproape 46% la morbiditatea globală actuală, 79% din decesele înregistrate în lume din cauza bolilor cronice apărute în țările în curs de dezvoltare.

Arealul ales pentru studiul de caz este comuna Mogoșoaia, județul Ilfov, care s-a dezvoltat continuu după 1989, atât din prisma oportunităților care au apărut în acest areal, cât și prin proximitatea față de municipiul București. Dezvoltarea economică după 1989 nu a adus numai beneficii în rândul populației. Dacă a crescut nivelul de trai, acesta a dus la oportunitatea cetățenilor să aibă acces la o diversitate de alimente, însă ce fel de alimente și cum influențează acestea comportamentul alimentar se va putea constata în cadrul cercetării efectuate. Totuși se poate presupune că accesibilitatea la o gamă variată de alimente poate influența negativ dieta alimentară, având consecințe grave în rândul sănătății populației.

Schimbările semnificative ale consumului de alimente sunt o preocupare în literatura de specialitate, mai ales atunci când trebuie caracterizate stilurile de consum pe regiuni. Noile moduri alimentare nu pot fi impuse, acestea trebuie să se integreze în viața de zi cu zi a oamenilor, care implică alimente pe care oamenii doresc să le mănânce. În consecință, „durabilitatea” dietelor implică factori dincolo de caracteristicile nutriționale sau de mediu ale alimentelor, cum ar fi accesibilitatea dietelor. În acest context, este în creștere recunoașterea faptului că dietele durabile trebuie să fie „culturale”, „adecvate” (sau „acceptabile din punct de vedere cultural”). Un rol important în alimentație îl are noțiunea de cultural, care afectează dietele durabile. Astfel, dietele sustenabile sunt acele diete cu un impact scăzut care contribuie la securitatea alimentației și nutriției și la dezvoltarea unei vieți sănătoase pentru generațiile prezente și viitoare.

În ultimii ani, atât pe plan internațional, cât și pe plan intern, modelele de consum de alimente s-au schimbat. Pandemia de coronavirus a accelerat această tranziție, ceea ce a contribuit și la apariția unor noi tendințe în comportamentul consumatorilor. Abordarea digitalizării și globalizării are un impact semnificativ asupra consumului alimentar și a obiceiurilor de cumpărare. În multe cazuri, preferința pentru produsele autohtone este rezultatul valorilor consumatorului, dar impactul virusului Covid-19 trebuie urmărit și în acest domeniu. Alegerea unui consumator de a acorda atenție originii unui produs, provenienței acestuia, producției sale locale și impactului asupra mediului este o modalitate de exprimare a conștientizării. Alegerea produsului poate fi motivată și de preferința consumatorului pentru economia muncii a locului sau regiunii în care locuiește, reflectând o alegere conștientă. Tocmai de-a lungul acestor valori trebuie subliniată diferența dintre generații, care poate fi și o forță motrice din spatele unui sistem de preferințe pentru un anumit produs. Diferența dintre generații poate fi urmărită în multe aspecte, precum alegerea produsului, a mărcii sau a serviciului. Caracteristicile generale ale consumatorului sunt importante în contextul percepției și preferinței alimentelor, prin reflectarea diferențelor în valorile fiecărei generații în consumul de alimente.

Petrovici (2000) a realizat un studiu despre analiza tiparelor de consum de alimente în România. Perioada de tranziție din România către o economie mai orientată spre piață a implicat schimbări substanțiale în modelele de consum de alimente și variații semnificative de la an la an. Scăderea veniturilor reale oferă o validare interesantă a legii lui Engel privind relațiile dintre venitul gospodăriei și cheltuielile alimentare. Există dovezi că dieta românească se deteriorează în raport cu ghidurile moderne de nutriție și sunt discutate posibilele răspunsuri politice.

Petre și colab. (2021) au realizat lucrarea „Dynamics of food consumption in Romania in the period 2008-2019” care a avut scopul de a analiza consumul de alimente în România în perioada 2008-2019 folosind datele puse la dispoziție de Institutul Național de Statistică. Datele au fost prelucrate folosind analize descriptive reflectate în medie, abatere standard, coeficient de variație și, de asemenea, rata anuală de creștere. În primul rând, valoarea coșului minim de consum a crescut reprezentând 7.278 lei în 2020 pentru asigurarea unui trai decent pentru o familie cu doi adulți și doi copii. Consumul de alimente în România reprezintă aproximativ 21% din totalul cheltuielilor pentru coșul de consum minim. Consumul alimentar a fost analizat pe categorii de produse alimentare, iar rezultatele au demonstrat o creștere a consumului în cazul cărnii de pasăre,

porc și oaie, brânzeturi și unt, fructe, legume, dulceață, miere, înghețată, cafea și ceai, precum și o scădere a consumului de pâine, carne de vită, lapte, fasole, cartofi, zahăr și ciocolată. Aceste tendințe reflectă faptul că există o conștientizare a consumatorului pentru alimentația lui zilnică, iar aceasta trebuie să fie mai sănătoasă și mai echilibrată decât înainte. Pentru viitor, consumul trebuie să se concentreze pe trei criterii: sănătate, durabilitate și comoditate. În acest sens, consumul trebuie să se bazeze pe alimente proaspete, naturale, organice, sănătoase, sigure și de sezon oferite în principal de producătorii locali și oferta ar putea fi completată de importuri în special pentru produsele alimentare extrasezon.

Nutriția joacă un rol important în promovarea și menținerea sănătății. O alimentație nesănătoasă poate duce la dezechilibre metabolice și la apariția unor boli care au devenit din ce în ce mai frecvente în zilele noastre: obezitate, diabet, boli cardiovasculare, cancer, osteoporoză și boli dentare. Au loc modificări ale obiceiurilor alimentare, în sensul orientării consumatorilor către produse bogate în proteine, grăsimi, carbohidrați, calorii, cu un conținut scăzut de fibre, la care se adaugă un stil de viață din ce în ce mai sedentar. Acestea au fost cauzate de dezvoltarea industrializării, urbanizării și mecanizării, schimbarea tehnologiei în fabricarea alimentelor, apariția fast-food-ului și a cateringului, stresul zilnic al zilelor de lucru aglomerate. Consumatorul a devenit mai conștient că alimentele trebuie privite nu numai ca un mijloc de a satisface nevoile de bază, ci și de a acoperi o satisfacție spirituală în timpul și după consum. Se acordă mai multă atenție informațiilor disponibile despre produse, care sunt atent studiate pentru a fi produse naturale, sănătoase, cu valoare nutritivă ridicată. În ciuda faptului că trăim într-o „societate de consum”, capacitatea stomacului este limitată, prin urmare oamenii nu pot consuma mai multe alimente, dar ar putea alege produse de calitate superioară și să consume mai puțin. În general, consumatorul are propriile criterii pentru a cumpăra un produs alimentar: utilitate, noutate, obiceiuri, calitate (aspect, prospețime, gust, aromă, valoare nutritivă), impact asupra sănătății (naturalitate, alimente cu calorii scăzute, alimente organice, siguranță alimentară etc.), țara sau regiunea de origine, reper, preț și, de asemenea, alte criterii, cum ar fi să protejeze mediul.

Voinea și colab. (2019) au realizat o lucrare „Research on Food Behavior in Romania from the Perspective of Supporting Healthy Eating Habits” prin care au scos în evidență că societatea de astăzi oferă consumatorilor de alimente multe opțiuni care implică decizii dificile. Un consumator modern devine confuz și manifestă o tendință de a-și pierde obiceiurile tradiționale

fiind dezorientat și stresat de mesajele contradictorii ale mass-media și de avertismentele de a fi cât mai svelt. Cu toate acestea, majoritatea experților sugerează că adoptarea unui comportament alimentar sănătos, bazat pe produse naturale procesate minim, poate contribui la dezvoltarea unui sistem alimentar durabil. Studiul și-a propus să proiecteze profilul alimentar al consumatorilor români prin prezentarea factorilor de bază ai unei diete echilibrate. A fost realizat un studiu de marketing de natură cantitativă, în care a fost utilizat un sondaj față în față. Chestionarul a fost aplicat persoanelor cu vârsta peste 18 ani, iar instrumentul utilizat pentru colectarea datelor a fost chestionarul structurat, aplicat unui eșantion de 1185 de respondenți români. În acest studiu au fost utilizate următoarele metode de analiză: analiza factorială, analiza clusterului și modelarea ecuațiilor structurale. Rezultatele cercetării au prezentat principalele aspecte care stau la baza clasificării produselor alimentare, gruparea consumatorilor români după interesul lor pentru alimentația sănătoasă și relațiile dintre variabilele specifice care influențează obiceiurile alimentare sănătoase. Aceste rezultate au evidențiat necesitatea susținerii campaniilor educaționale adresate consumatorilor români care au ca scop dezvoltarea unor obiceiuri alimentare sănătoase și care să creeze condițiile necesare remodelării, aprovizionării cu alimente și să contribuie la dezvoltarea durabilității mediului. Aceasta abordare importantă și dezbătută în zilele noastre, când oamenii sunt martorii unei remodelări și multiplicări exponențiale a universului alimentar datorită simbiozei dintre tehnologia alimentară modernă și știința nutriției. Acest fenomen a generat un trend în aprovizionarea cu substanțe organoleptice și alimente procesate. Deși, consumatorul are posibilitatea de a alege dintr-o gamă largă de produse alimentare, care sunt de obicei disponibile. În ciuda suveranității sale pe piață (sintagma „regele consumatorului” a apărut în perioada dezvoltării societății de consum), el a fost mereu sub atacul continuu al producătorilor și vânzătorilor, devenind victima instrumentelor de vânzări corporative, care au încurajat consumul excesiv și alte obiceiuri alimentare nesănătoase. În acest context, în rândul consumatorilor moderni se poate observa apariția bolilor netransmisibile legate de alimentație (manifestate în principal prin aplicarea necorespunzătoare a principiilor de nutriție și prin prezența în alimentația zilnică a unei multitudini de produse alimentare dezechilibrate). De exemplu, principalii factori de risc alimentar în „dieta occidentală/nord-americană” a consumatorilor moderni sunt aportul ridicat de sodiu, carnea roșie, grăsimi și zahăr, coroborat cu un aport scăzut de alimente sănătoase, cum ar fi cerealele integrale, fructele, nucile și semințe și legume. Populația din România a adoptat acest tip de dietă încă de la căderea regimului comunist. În raportul Institutului Național de Statistică (2016)

se arată că profilul alimentar al majorității consumatorilor români poate fi rezumat astfel: populația cumpără cantități mari de produse alimentare ieftine și de proastă calitate, fie din cauza veniturilor, fie din cauza marketingului. Produsele nesănătoase, dulciurile, margarina, produsele de patiserie și panificație street food, carnea de porc și pasăre de la fermele industriale, precum și mezelurile și mâncărurile de proximitate pe bază de carne sunt obișnuite în meniul zilnic al românilor. În ceea ce privește Ghidurile Alimentare din România (intitulate Ghid pentru o dietă sănătoasă), care au fost elaborate în 2006 de Ministerul Sănătății, în colaborare cu unele universități și institute de nutriție, deși nu au un accent direct pe durabilitate, prezintă un model alimentar promovat ar putea avea impacturi diferite asupra mediului, prin unele dintre mesajele sale cheie, cum ar fi să mănânci multe cereale, să mănânci multe fructe și legume, să alegi alimente care conțin cantități mici de grăsimi, să mănânci alimente procesate cu conținut ridicat de zahăr. Principiile de bază ale unei alimentații sănătoase (varietate, proporționalitate, moderație) sunt reflectate de reprezentarea grafică a ghidurilor alimentare românești sub forma unei piramide alimentare, împărțită în mai multe secțiuni sugerând cele șapte grupe de alimente cu numărul de porții recomandat pentru fiecare, având la bază activitatea fizică.

La nivel internațional, în ultima perioadă au fost realizate o multitudine de studii pentru a evidenția percepția consumatorilor asupra alimentației durabile și dorința acestora de a adopta principiile acesteia. Deși majoritatea s-au concentrat în principal pe problema dietelor și a impactului acestora asupra sănătății umane, asupra mediului și asupra sistemelor alimentare, arătând importanța subiectului alimentației sănătoase și durabile pentru consumatori este în creștere. Deși în România nu există multe cercetări privind percepția consumatorilor asupra sustenabilității alimentare, cercetările anterioare arată totuși dorința unor consumatori români de a trece la o dietă mai sănătoasă și de a consuma zilnic produse precum alimentele organice (în special fructele și legumele proaspete), mai multe alimente gătite în casă, dulciuri sănătoase de casă. Pentru români, cuvintele cheie asociate cu alimentația sănătoasă sunt fără adaos de zahăr, mai puține grăsimi, fără aditivi alimentari, neprocesat, natural, proaspăt, curat, combinații potrivite, moderație, echilibru.

Contextul general arată importanța unui studiu aprofundat al comportamentului de consum alimentar în România, precum și factorii care îl influențează. În acest sens, literatura de specialitate raportează, pe de o parte, unele aspecte negative în societatea modernă, cum ar fi încurajarea

consumului excesiv și a unui set de comportamente alimentare nesănătoase și, pe de altă parte, evidențiază câteva aspecte pozitive ale societății actuale, care, pe lângă un interes sporit pentru o alimentație sănătoasă și durabilă, precum diversificarea surselor de informare disponibile consumatorilor, creșterea nivelului de educație al consumatorilor care le va permite să stabilească criterii bazate științific pentru alegerea alimentelor sănătoase. Având în vedere toate acestea, premisa studiului a fost că masa consumatorilor români ar putea fi împărțită în două categorii, interesați și neinteresați, în funcție de importanța pe care o acordă unei alimentații sănătoase și de implicațiile comportamentului lor alimentar.

Într-o continuă expansiune a economiei, comportamentul de consum de alimente este o subramură separată, având în vedere schimbările semnificative în producția și consumul de alimente. În statisticile ultimilor ani este indicată o dinamică puternic ascendentă a consumului alimentelor. Creșterea consumului poate fi explicată în principal datorită intensificării numerice și de conținut a produselor, la care răspund consumatorii printr-o atitudine pro-consum și în consecință, prin creșterea consumului. Aceste analize sunt realizate la nivel internațional, iar în România lucrarea „The modification of food consumption behaviour under the influence of promotional actions” realizată de către Mihăilă și colab. (2021) au centralizat din ultimii cinci ani date referitoare la acțiunile de promovare în rândul consumatorilor. Rezultatele cercetării au confirmat creșterea consumului de alimente pentru majoritatea produselor de pe piața românească, datorita influențelor de acțiuni promoționale, ceea ce nu demonstrează întotdeauna ca fiind favorabil pentru a susține un nivel socio-economic stabil și puternic, dat și o piață sustenabilă. Se întâlnește o situație atipică pentru consumul de fructe și legume pentru care se înregistrează o creștere foarte scăzută sau chiar deloc. Importanța și evoluția specificului fenomenului consumului de alimente sunt incontestabile pentru creșterea economică și, implicit, pentru bunăstarea generală. Totuși este indicat să se ia în considerare nivelul optim al acestui consum, din perspectiva unui prag cantitativ și recalibrare calitativă. Referințele generale pentru domeniul de consum alimentar este extrem de variat, iar studiul autorilor menționați mai sus se axează pe comportamentul de consum, care reprezintă una dintre principalele atracții ale zonei de studiu de marketing, stârnind interes. În cadrul misiunii de marketing al întreprinderii, comportamentul de consum de alimente este o subcategorie specială, dată realinierea semnificative ale producției și consumului de alimente. Statisticile din ultimii 10 ani indică o tendință puternic ascendentă pentru toate

categoriile de produse. Rezultatele cercetării au evidențiat creșterea consumului de alimente sub influența promoțională acțiunii, care nu întotdeauna susțin favorabil o piață stabilă, sănătoasă din punct de vedere socio-economic și durabilă.

Sănătatea, conform conceptualizării din domeniul sănătății, cel mai important factor care o influențează este determinat de stilul de viață. Obiceiurile inadecvate ale stilului de viață au dus la o creștere a supraponderalității și a obezitității, mai ales la populațiile tinere. Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), copiii ar trebui să fie diagnosticați ca supraponderali și obezi atunci când indicele lor de masă corporală (IMC) este mai mare sau egal cu percentila 85 și, respectiv, percentila 95. Pentru adulți, punctele de întrerupere corespunzătoare sunt 25 kg/m² și 30 kg/m². Excesul de greutate la populația tânără are implicații grave asupra sănătății. Frecvențele tulburărilor endocrine, metabolice, ortopedice și psihologice sunt semnificativ mai mari la copiii și adolescenții cu obezitate decât la persoanele de aceeași vârstă, însă cu o greutate corporală normală. Cercetările indică faptul că aproximativ 80% dintre adolescenții obezi vor rămâne obezi la vârsta adultă.

Tiparele de consum de alimente au evoluat de-a lungul istoriei omenirii, mai ales rapid în ultimii 50 de ani, mână în mână cu procesul de globalizare. Dietele actuale, care sunt rezultatul unei astfel de transformări la nivel mondial, sunt acum puse sub semnul întrebării pe baza unor parametri considerați deficitari pentru nevoile nutriționale ale consumatorilor și, în cazul cărnii, din cauza potențialului impact asupra mediului. Pineiro și colab. (2021) au realizat capitolul „Food consumption patterns: necessary changes and the role of the public sector” prin care au abordat sistemul alimentar global actual, tipuri de consum și schimbările care ar trebui să aibă loc în acest sistem. Astfel, sistemul alimentar global este considerat de uni specialiști ca fiind un eșec total în ceea ce privește furnizarea de hrană adecvată populației mondiale, care are la bază următoarele considerații: chiar și astăzi, există un număr semnificativ de persoane subalimentate, precum și faptul că dietele actuale sunt legate de o creștere a apariției patologiilor neinfecțioase asociate cu alimentația, precum obezitatea, diabetul, hipertensiunea arterială și boli coronariene. Frecvența de cumpărare, obiceiurile de cumpărături, locul de cumpărare și preocupările legate de locul achiziționării produselor alimentare în timpul pandemiei de COVID-19 au fost analizate în comparație cu perioada anterioară coronavirusului, folosind statistici descriptive și statistici dintr-un sondaj online. Trei tipuri de comportament au fost identificate ca fiind legate de frecvența de

cumpărare și de organizarea unei liste de cumpărături (mai rar, fără schimbare, mai des). Două grupuri de consumatori au fost identificate ca fiind legate de locul de cumpărare a alimentelor: persoane cu aceleași obiceiuri și persoane cu obiceiuri noi. Preocupările legate de amplasarea magazinelor și de alegerea cumpărării directe de la producători au fost investigate și folosind regresia logistică ordonată. Studiul empiric a scos la iveală noile modele de consum cu o reflecție asupra tendințelor viitoare.

Pandemia de COVID-19 și răspândirea acesteia într-un ritm foarte mare a împins oamenii să experimenteze noi obiceiuri de viață. Stoparea răspândirii pandemiei de coronavirus a presupus impunerea unor restricții impuse de Guvern, printre care să stea acasă. În România, ca răspuns la evoluția epidemiei, guvernul a declarat stare de urgență în data de 16 martie 2020 pentru o durată de 30 de zile, care a fost ulterior extinsă. Legislația provizorie a fost adoptată prin ordonanțe militare. În data de 29 martie 2020 a fost instituit un blocaj la nivel național, prin Ordonanța militară nr. 3, care a implicat mai multe măsuri de constrângere, cum ar fi raza de mișcare restrânsă; lucru la distanță (unde este cazul); închiderea temporară a restaurantelor, cafenelelor, centrelor comerciale (cu excepția vânzării de alimente) și a piețelor de fermieri; orele de deschidere reduse ale magazinelor alimentare și alte restricții. În data de 15 mai 2020, a fost instituită starea de alertă, prin care unele dintre restricții au fost încă păstrate (de exemplu, orele reduse de deschidere a magazinelor alimentare, piețele fermierilor închise). Toate acestea au dus la schimbări în comportamentul zilnic de cumpărare al majorității consumatorilor, precum și în stilul de viață și obiceiurile alimentare din România (precum și în alte țări din regiunea Europei de Sud-Est). Atunci când sunt propuse și aprobate măsuri, acestea trebuie să aibă la bază înțelegerea schimbărilor oameni. Aceștia și-au schimbat comportamentul de consum de alimente în timpul pandemiei de COVID-19, în comparație cu perioada pre-pandemică, așa cum au subliniat Jansen și colab. (2021). În acest context, se ridică următoarele întrebări de cercetare cu privire la comportamentul consumatorilor după starea de urgență în comparație cu perioada pre-COVID-19 în România: Cum s-a schimbat frecvența de cumpărare a produselor alimentare de la pandemia COVID-19? Cum a fost afectată organizarea cumpărăturilor alimentare după pandemia de COVID-19? În ce măsură locația magazinelor a influențat decizia consumatorilor de a alege de unde să cumpere produse alimentare? Pentru a răspunde întrebărilor de cercetare adresate, a fost folosit un studiu empiric care investighează modificările comportamentului de consum de alimente care au avut loc în

timpul pandemiei de COVID-19 în rândul consumatorilor din Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest a României. Obiectivele specifice se refereau la examinarea comportamentului consumatorilor după starea de urgență în comparație cu perioada pre-COVID-19 în ceea ce privește următoarele: frecvența de cumpărare a alimentelor, obiceiurile de cumpărături și locul de cumpărare. Noile modele de consum au fost analizate în cazul a patru categorii principale de alimente (fructe și legume, carne și produse din carne, pâine și produse de panificație, lapte și produse lactate) cu o reflecție asupra tendințelor viitoare.

Apariția de noi date privind consumul alimentar la nivel mondial în anii 2014-2017 de la Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO) a contribuit la analiza celor mai recente tendințe în domeniu. Datele FAO au oferit informații despre aprovizionarea cu alimente către piață, dar nu țin cont de pierderile de alimente la nivel de gospodărie. Acestea încă constituie o sursă de încredere de informații privind modelele de consum. Acest fapt a fost validat de studii în care datele din bilanțurile alimentare au fost utilizate efectiv pentru a examina modelele de consum. După cum arată cercetările anterioare, modelele de consum se schimbă pe măsură ce economia se dezvoltă. În același timp, ele tind să convergă la nivel global, iar una dintre tendințele observate de-a lungul anilor este că țările mai sărace trec la obiceiurile alimentare observate în țările mai bogate. Aceasta este deseori menționată sub denumirea de occidentalizarea dietelor, deoarece implică în primul rând apropierea de ceea ce este stabilit în SUA sau țările europene dezvoltate. Unificarea structurii modelelor de consum alimentar este observată la scară mai mică sau mai mare în întreaga lume. În literatură, totuși, cel mai mare număr de studii se referă la schimbările în dietele țărilor asiatice, care inițial difereau semnificativ de tiparele occidentale. Dieta asiaticilor s-a mutat către modelele occidentale ale unei diete bogate în energie și proteine. În mod similar, studiile efectuate pentru țările africane și din America Latină indică diete care sunt din ce în ce mai asemănătoare cu modelele occidentale. Schimbările în consumul de alimente în întreaga lume depind de mai multe tendințe majore, care includ procesele de urbanizare, consumul crescut de alimente procesate, consumul crescut de alimente în afara casei și o preocupare pentru mediul natural, o tendință observată în principal în țările foarte dezvoltate. Acest lucru este reflectat de trecerea la o dietă care nu conține produse de origine animală.

Consumul alimentar și tranziția obiceiurilor alimentare a fost studiat îndeosebi de către științele sociale, mai ales din perspectiva procesului de producție și/sau despre formele de

producție capitaliste sau industrialiste. Acest subiect este abordat și din punctul de vedere al efectelor negative asupra mediului din cauza societății de consum (globală), iar conceptul referitor la de stiluri de viață și domeniul de consum au atras din ce în ce mai multă atenție. De exemplu, la Summitul de la Rio din 1992 s-a discutat despre problema dezvoltării modelelor de consum durabile. Problemele specifice de consum au devenit din ce în ce mai importante deoarece afectează dezvoltarea durabilă și influențează schimbările climatice. În acest sens, are loc ascensiunea unei societăți globale de consum, care țin cont, mai mult sau mai puțin, de standardele occidentale ale consumului de energie și resurse. Schimbările stilului de viață sunt necesare pentru a realiza o tranziție la sustenabilitate și pentru a stabiliza clima globală. Cercetările asupra consumului și mediului au arătat că se poate defini consumul ca un proces social, iar consumismul ca realitate socială care contribuie într-o măsură substanțială la reducerea problemelor de mediu la nivel local și global. Astfel, se pun bazele, prin unele constrângeri, pentru dezvoltarea durabilă a planetei.

Societatea este din ce în ce mai modernizată și globalizată, în care procesele de producere a alimentelor industriale sunt destul de opace pentru publicul larg, însă devin din ce în ce mai răspândite. Există o creștere a preocupărilor oamenilor cu privire la sănătatea alimentelor, fiind o expansiune neîntreruptă a piețelor pentru alimente ecologice. Se observă o manipulare repetată a preferințelor crescânde ale consumatorilor pentru anumite alimente pe care ei le consideră sănătoase, însă nu au calități naturale specifice. Această manipulare are loc în mod frecvent printr-o varietate de reclame care anunță o serie de alimente industriale ca având calități „naturale” ale produselor. Creșterea vânzărilor în sectorul agroalimentar este un obiectiv prioritar al acestor strategii de publicitate într-un context de supraproducție și supraofertă evidentă, care la rândul său se traduce prin stimularea consumului de alimente. Consumul de alimente, producția și procesele conexe sunt responsabile pentru aproximativ o treime din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră antropice la nivel mondial. Pierderea biodiversității, defrișările, deficitul de apă și energie și perturbarea ecosistemelor sunt exemple de externalități negative ale producției de alimente. În același timp, tendințele alimentare din țările occidentale (adică dietele sărace în legume, nuci și cereale integrale și bogate în carne roșie și procesată) provoacă probleme mari de sănătate, precum ar fi riscuri mai mari de boli cardiovasculare, diabet de tip 2 și unele tipuri de cancer. Pentru a opri această „sindemie globală”, este nevoie urgentă nu doar de o schimbare, ci și de o tranziție

profundă a sistemului alimentar. În general, termenul „tranziție de sustenabilitate” se referă la o schimbare radicală de la o stare a sistemului la alta. În acest context, literatura se concentrează din ce în ce mai mult pe punctele particulare în tranziție, unde o mică perturbare poate declanșa un răspuns mare din partea sistemului și, astfel, ar putea fi inițiată o schimbare radicală a sistemului. Științele sociale aplică conceptul de puncte de tranziție societale pentru a descrie schimbări sistemice fundamentale în piețe, societate sau politică. În timp ce punctele critice discutate în domeniul ecologiei duc la prăbușirea sistemelor naturale, un exemplu proeminent fiind așa-numitele granițe planetare care, dacă sunt depășite, ar duce la schimbări ireparabile și inacceptabile ale mediului și ale climei, punctele de răsturnare ale societății discutate în contextul sustenabilității sunt catalizatori pozitivi care mută sistemul către o stare mai favorabilă. O calitate definitorie a unor astfel de puncte de vârf pozitive este că sunt intenționate. Acest lucru are rădăcinile în faptul că sistemele sociale, spre deosebire de sistemele biofizice, se pot schimba în intervale scurte de timp și totuși să prospere. Punctele critice ale societății pot apărea atunci când se atinge o masă critică, în această etapă, mici intervenții suplimentare pot declanșa schimbări la scară largă în sistem. Astfel, întrebarea crucială pentru tranzițiile de sustenabilitate este cum să identificăm acțiunile care creează o masă critică și înclină status quo-ul, adică care acțiuni au cel mai mare efect de pârghie în sistem. O tranziție reușită a societății este de obicei însoțită de schimbarea comportamentului la nivelul factorilor de decizie individuali. Tranziția iminentă „pe bază de plante” a sistemului alimentar impune consumatorilor să își reducă consumul de carne și să crească consumul de produse pe bază de plante (de exemplu, linte, legume). Consumul alimentar este însă foarte obișnuit, iar consumatorilor le este greu să-și schimbe obiceiurile. Intervențiile politice ale entităților publice și private sunt cruciale pentru inducerea schimbării comportamentului consumatorilor. Până în prezent, punctele cheie în tranzițiile de sustenabilitate funcționează la nivel macro, dar nu valorifică dovezile și teoriile existente cu privire la factorii și mecanismele de schimbare a comportamentului la nivel micro al consumatorului individual sau al cetățeanului. Potențialul de a viza cererea și, prin urmare, comportamentul consumatorilor și acceptarea publicului, a fost recunoscut ca având un potențial enorm de a ajunge la un sistem alimentar mai durabil. Literatura de tranziție beneficiază de o susținere teoretică a modului de declanșare a punctelor de revoltă ale societății în consumul de alimente și în care condiții este probabil să se producă o schimbare drastică a acestuia. Cercetările anterioare privind tranzițiile societale s-au concentrat în principal pe sectorul energiei și al mobilității și doar recent au apărut studii care se

concentrează pe tranzițiile de durabilitate în sectorul alimentar. Tranzițiile de sustenabilitate au o abordare mai degrabă teoretică, speculativă și rareori suficient de specifică pentru a ghida acțiunile. Dinamica sistemelor sociale este adesea complexă și interconectată, iar realizarea unei transformări de sistem necesită mai mult decât un singur punct de răsturnare. Provocările în mai multe subsisteme și între diferite grupuri de părți interesate sunt esențiale pentru o transformare a sistemului.

Tranziția la sustenabilitate a sistemului alimentar este un exemplu de provocare complexă, nu numai pentru industria alimentară, sectorul agricol și societate, în general, ci și pentru consumatorul individual. Mâncarea este profund înrădăcinată în cultură, iar multe culturi occidentale sunt centrate pe alimente de origine animală și alimente cu cantități mari de zahăr și grăsimi. Astfel, consumatorii se confruntă cu o provocare triplă: li se cere să schimbe tipurile de alimente pe care le consumă (în special carnea roșie și produsele lactate mai puțin procesate și mai multe legume, bogate în proteine, precum linte și cereale integrale); ar trebui să achiziționeze alimente din sisteme de producție durabile (de exemplu, organice sau alte forme de producție ecologică); să schimbe practicile legate de alimente pentru a minimiza cantitatea de deșuri alimentare din gospodăria lor. Aceste provocări ridică întrebarea cum pot fi stimulate aceste schimbări de anvergură în comportamentul consumatorilor. Datorită complexității domeniilor de consum, cum ar fi consumul alimentar sau mobilitatea, este adesea dificil să se identifice gama completă de intervenții necesare pentru a atinge o stare globală în care modelele de consum ale consumatorilor să fie la un nivel sustenabil. Ca atare, o analiză a diferitelor studii de caz devine crucială pentru identificarea intervențiilor care pot servi drept fundament pentru dezvoltări transformatoare. Perioada de tranziție socio-economică din 1990 a fost însoțită de o scădere a nivelului de trai, însoțită de o creștere a inflației și a șomajului național, ceea ce a dus în special la o exacerbare a inegalităților nutriționale.

Majoritatea gospodăriilor românești cheltuiesc majoritatea bugetelor pentru a-și satisface nevoile alimentare zilnice, deoarece multe alimente de înaltă calitate sunt, din păcate, greu de obținut din cauza barierelor financiare. Lucrarea „Tranziția obiceiurilor de consum alimentar ale românilor după 1989: Studiu de caz comuna Mogoșoaia” a avut ca scop analiza comparativă a modului în care a evoluat în procesul de tranziție de la comunism la democrație, obiceiurile alimentare ale romanilor pentru un areal geografic delimitat, comuna Mogoșoaia, județul Ilfov.

Pentru a aprofunda acest subiect a fost necesar să fie realizată o recenzie a literaturii de specialitate și apoi o analiză a comportamentului populației României după 1989 în ceea ce privește alimentația. În urma realizării recenziei literaturii de specialitate la nivel internațional și pentru România s-a constatat o importanță și un interes crescut la nivel academic al acestui subiect. Astfel, la nivel internațional sunt numeroase studii care analizează comportamentul alimentar pe grupe de vârstă, pe tipuri de diete, conținutul acestora, bolile declanșate de un regim alimentar necorespunzător și programele lansate de diverse state pentru a preîntâmpina bolile populației care au la bază consecințele nutriției. Globalizarea alimentației a adus o accesibilitate mare la produsele alimentare și dezvoltarea acestei industriei pentru consum. Accesibilitatea la produse alimentare a dus la comportament haotic al populației, mai ales prin abundența produselor prelucrate și cu un conținut ridicat de E-uri, dar și prin accesul ridicat la mâncarea de tip fast-food. La nivel României studiile și cercetările despre obiceiuri alimentare, comportamentul consumului alimentar al populației și efectele acestora se poate afirma că încă este la stadiu incipient. La nivel național lipsesc programele de conștientizare la scară mare referitor la importanța consumului alimentar, structura meselor unei persoane și consecințele asupra sănătății dacă este un consum al alimentelor haotic, fără o structură echilibrată a componentelor acestora. Studiul realizat evidențiază faptul că alimentația românilor s-a modificat în perioada postdecembristă, adaptându-se tendințelor mondiale. Consumul alimentar în România este caracterizat atât de tendințele generate de societate, cât și de veniturile populației. Pe de o parte populația consumă alimente, care să nu îi afecteze bugetul familial, atunci când sunt abordate categoriile sociale, și pe de altă parte consumă alimente care să în integreze într-o anumită categorie socială, mai ales atunci când sunt analizați tinerii. Treptat populația a înlocuit mâncarea gătită acasă cu cea cumpărată, tip fast-food, care creează dependență și care nu este sănătoasă, fiind numeroase ce evidențiază acest lucru. Capitalismul a influențat alimentația populației la nivel global, în acest și pe cea a românilor, în sensul că au apărut numeroase alimente procesate, care conțin diverse ingrediente care afectează sănătatea și creează o anumită dependență.

Evoluția capitalismului alimentar a adus și efecte negative, care sunt la nivelul sănătății populației, iar în acest sens a apărut și s-a dezvoltat conceptul de „bio” în rândul alimentelor, care să evidențieze calitatea acestora. În ceea ce privește interviul aplicat, prin cercetarea efectuată în comuna Mogoșoia s-a constatat o tranziție semnificativă în obiceiurile alimentare ale locuitorilor

din comuna Mogoșoia după 1989, marcată de diversificarea meniului și accesul îmbunătățit la alimente. Pandemia COVID-19 a accelerat unele schimbări, determinând un interes crescut pentru gătitul acasă și siguranța alimentară. Perspectivele viitoare sugerează o evoluție pozitivă spre o alimentație mai sănătoasă și sustenabilă, sprijinită de măsuri educative și de infrastructură adecvată. Interviuul a scos în evidență faptul că înainte de 1989 accesul la alimente era unul scăzut, iar acestea nu erau diversificate, ceea ce făcea ca o dietă să fie compusă numai din alimentele care erau disponibile. După 1989 accesul la produsele alimentare a crescut, însă a crescut și riscul la un consum al produselor nesănătoase, prelucrate, care au un conținut ridicat de sare și zahăr, iar pe termen lung au consecințe nefaste asupra sănătății populației. Din interviu s-a constatat că pandemia de coronavirus a adus schimbări în obiceiurile alimentare și comportamentul în ceea ce privește consumul nutrițional. În urma analizării rezultatelor din cadrul chestionarului, aplicat pe un eșantion de 150 persoane, populație din comuna Mogoșoia. În urma analizării răspunsurilor, concluziile generale au evidențiat că populația participantă are atât obiceiuri sănătoase, cât și nesănătoase. Conștientizarea obiceiurilor nesănătoase, așa cum a reieșit din analiză este un pas important pentru schimbarea dietei alimentare sau corectarea acesteia. S-a putut constata că subiecții preferă mâncare gătită, mai puțin tip fast-food, iar micul dejun este o masă importantă pe care o consideră în alimentația lor. De asemenea, un alt aspect important a fost la tipul de mâncare pe care îl preferă la sfârșitul săptămânii, acesta fiind de regulă gătit în casă. Printre obiceiurile nesănătoase s-au constatat gustările la cină, consumul de preparate din carne sau mezeluri și tendința de a mânca sărat. Participanții la studiu, majoritatea, nu au probleme de sănătate, iar comportamentul acestora în ceea ce privește nutriția lor este din motive de educație, precauție sau dietă alimentară. Prin analiza răspunsurilor subiecților se poate constata că gradul de conștientizare este ridicat pentru un stil de viață sănătos, identificându-se totuși câteva obiceiuri nesănătoase printre care gustările la cină, mâncare sărată, consum ridicat de mezeluri, însă acestea pot fi puse în antiteză cu mâncarea din locuri unde aceasta este gătită mai puțin nesănătos, mâncare sănătoasă sau gătită acasă în week-end, consum ridicat de fibre etc.

Prin realizarea acestei lucrări s-au creat premisele aprofundării temei datorită faptului că alimentația influențează atât sănătatea populației, cât și mediul de viață al acesteia. La nivel internațional se realizează numeroase studii și sunt programe care au ca scop analiza comportamentului consumului alimentar și se accentuează ideea de educație în alimentația populației pentru a preveni o varietate de boli declanșate și întreținute de alimente. Astfel, pentru a oferi două concluzii-scenarii relevante pentru teza de doctorat în sociologie intitulată „Tranziția obiceiurilor de consum alimentar ale românilor după 1989: Studiu de caz comuna Mogoșoaia”, s-au analizat posibilele evoluții viitoare din perspectiva unor tendințe internaționale actuale, prezentând un scenariu pozitiv și unul negativ.

1. Scenariul 1: evoluție pozitivă - renașterea alimentației locale și sustenabile

În acest scenariu pozitiv, comuna Mogoșoaia adoptă în mod activ tendințele internaționale privind alimentația sustenabilă și sănătoasă. O conștientizare crescândă a populației asupra impactului negativ al alimentației moderne globalizate (alimentația de tip fast-food, alimente procesate) conduce la o reîntoarcere către practicile alimentare tradiționale și locale. Programele guvernamentale și inițiativele internaționale sprijină dezvoltarea agriculturii ecologice, educația alimentară și susținerea producătorilor locali.

Impact:

- **Social și cultural:** O renaștere a tradițiilor culinare locale, bazată pe produse sănătoase și sustenabile, contribuie la întărirea identității culturale a comunității. Mâncărurile tradiționale devin mai mult decât simple amintiri ale trecutului, integrându-se în mod activ în dieta cotidiană a locuitorilor. Educația alimentară, susținută de școli și comunitate, duce la o mai mare apreciere pentru rețetele locale și la un respect pentru tradițiile alimentare transmise din generație în generație.
- **Sănătate publică:** O alimentație bazată pe produse proaspete și locale reduce incidența bolilor cronice legate de dietă, cum ar fi obezitatea, diabetul și bolile cardiovasculare. Comuna Mogoșoaia devine un exemplu de bună practică în promovarea sănătății prin alimentație, cu o populație care beneficiază de o stare generală de sănătate mai bună.

- **Economie:** Agricultură locală și micile afaceri de profil alimentar prosperă datorită cererii pentru produse locale și ecologice. Această creștere economică ajută la crearea de locuri de muncă, păstrarea tinerilor în comunitate și atragerea de turiști interesați de experiențe culinare autentice. Mogoșoaia devine un model de dezvoltare rurală sustenabilă, recunoscută pe plan național și internațional.

2. Scenariul 2: evoluție negativă - eroziunea tradițiilor alimentare și criza de sănătate publică

În acest scenariu negativ, comuna Mogoșoaia continuă să fie puternic influențată de tendințele globalizării alimentației, cu o creștere semnificativă a consumului de alimente procesate, fast-food și produse importate. Influențele occidentale, împreună cu presiunile economice și publicitatea agresivă, duc la o abandonare treptată a obiceiurilor alimentare tradiționale. Lipsa unor politici eficiente de susținere a alimentației sănătoase și a agriculturii locale contribuie la adâncirea acestei tendințe negative.

Impact:

- **Social și cultural:** Obiceiurile alimentare tradiționale sunt pe cale de dispariție, înlocuite de un stil de viață alimentar globalizat și uniformizat. Pe măsură ce generațiile tinere devin tot mai influențate de tendințele internaționale, identitatea culturală legată de tradițiile alimentare locale se erodează. Mâncărurile tradiționale sunt consumate rar, devenind doar un vestigiu al trecutului, fără un rol semnificativ în viața cotidiană.
- **Sănătate publică:** Creșterea consumului de alimente procesate și bogate în grăsimi, zahăr și sare duce la o deteriorare a stării de sănătate a populației. Se înregistrează o incidență crescută a bolilor cronice, cum ar fi obezitatea, diabetul și bolile cardiovasculare. Lipsa unei educații alimentare adecvate și a accesului la opțiuni alimentare sănătoase contribuie la agravarea acestei crize de sănătate publică.
- **Economie:** Dependența de importuri și de lanțurile alimentare globale duce la declinul agriculturii locale și al micilor producători. Această evoluție economică negativă accentuează migrația tinerilor către orașe și slăbește coeziunea socială a comunității.

Mogoșoaia devine din ce în ce mai vulnerabilă la fluctuațiile economice globale și pierde din specificul său local, transformându-se într-o suburbie fără identitate distinctă.

Aceste două scenarii oferă perspective contrastante asupra viitorului obiceiurilor alimentare în comuna Mogoșoaia, reflectând atât potențialul pozitiv de revitalizare a tradițiilor alimentare și de dezvoltare sustenabilă, cât și riscurile asociate cu globalizarea necontrolată și pierderea identității culturale locale. Alegerile politice, economice și sociale vor juca un rol crucial în determinarea direcției pe care o va urma această comunitate.

În urma studiului s-a putut constata că se pot aprofunda cercetări sau studii de caz care să completeze tema, precum:

- Bolile frecvente determinate de alimentație după 1990 în comuna Mogoșoaia sau în areale geografice care au cunoscut o dezvoltare economică vizibilă;
- Creșterea numărului de persoane care suferă de obezitate și efectele generate de aceasta pe grupuri țintă bine definite, copii, elevi sau persoane cu vârste cuprinse între anumiți ani;
- Influența alimentației asupra categoriilor sociale și a sănătății.